

Tırtaklar

Türkiye denizlerinin en dikkat çekici canlıları arasında deniz memelisi türleri yer alır. Ülkemiz denizlerinde kaydı verilen deniz memelisi sayısı on beştir. Uzun balina, kaşalot, siyah yunus, çizgili yunus, afalina, yalancı katil balina, mutur, Akdeniz foku gibi türler doğal olarak bulunur. Liman foku, beyaz balina, kahverengi kürklü fok ise doğal olarak ülkemizde bulunmaz. Bu türlerin akvaryum, gösteri merkezi gibi yerlerden kaçan ya da bırakılan ve tesadüfen Türkiye kıyılarına gelen türler olabileceği tahmin ediliyor. Doğal olarak bulunan türler arasında tırtak (*Delphinus delphis*) tekne turunda ya da vapurda (örneğin İstanbul Boğazı'nda) karşılaşma olasılığı en fazla olan türlerden biridir.

Tırtaklar yaygın yunus adıyla da bilinir. Boyları 150-260 cm, ağırlıkları 135 kg kadar olur. Vücut renkleri genel olarak üst kısımlarda koyu gri ya da siyah, alt kısımlardaysa beyazdır. Vücudun yan taraflarında gözden kuyruğa kadar uzanan "8" biçiminde bir desen vardır. Küçük ya da büyük gruplar (50-200-1000 bireylik) oluştururlar. Eş güdümlü olarak yüzmeyi severler. Aynı anda sudan sıçrayabilirler. Gemilerin dümen suyunda yüzmeyi, deniz araçlarıyla yarışmayı çok severler. Derin sulara (en fazla 280 metre) dalaabilirler. Balıklar ve kafadanbacaklılar besinlerini oluşturur. Otuz yıl kadar yaşarlar. Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz'de bulunurlar.

Fotoğraflar: Dr. Bülent Gözcelioğlu

Kaynaklar

- <http://www.tramem.org>

Tırtaklarla beraber başka deniz memelilerinin soyları deniz kirliliği, besin azlığı, hastalık, deniz trafiği ve yanlışlıkla yakalanmaları gibi nedenlerden dolayı tehdit altındadır. Yanlışlıkla yakalanmaları farklı balık türleri (örneğin orkinos) avcılığı sırasında ağı takılmaları sonucu gerçekleşir. Dünyada 300 binden fazla deniz memelisinin bu şekilde yakalandığı tahmin ediliyor.

Sarı Kantaron

Ülkemiz bitki biyoçeşitliliği tıbbi ve aromatik bitkiler yönünden de hayli zengindir.

Hypericum cinsi de önemli bir tıbbi ve aromatik bitki grubudur.

Dünyada 480'den fazla türü bulunur. Ülkemizdeyse 96 tür vardır ve bunlardan

46'sı endemiktir. Bunlar içinde en yaygın olanlardan biri sarı kantarondur (*Hypericum perforatum*).

Sarı kantaron 30-90 cm boyda olabilen çok yıllık bir bitkidir.

Altın sarısı çiçekleri vardır. Bitki ve çiçek yapraklarının kenarlarında siyah bezeler vardır.

Bunlar elle ovulduğunda kırmızı renkli bir sıvı çıkar. Bundan dolayı kan otu da denir.

Sarı kantaronun karaciğer, akciğer rahatsızlıklarında, uyku bozukluğunda, mide, bağırsak rahatsızlıklarında, sarılık, safra kanalı rahatsızlıklarında, yanık ve yara tedavisinde ve ayrıca iltihap kurutucu, balgam söktürücü, kan yapıcı olarak kullanıldığı biliniyor.

Ayrıca uzun yıllardan bu yana geleneksel tıpta antidepresan (içerdiği biyokimyasallar nedeniyle) olarak kullanılmaktadır. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Sarı kantaronun hazırlanan farklı formlardaki antidepresif farmakolojik ürünlerin yıllık satış değeri Avrupa'da 100 milyon dolardan, ABD'de ise 500 milyon dolardan fazladır. Tüm dünyada ise 1 milyar dolar civarındadır.

Ticari değeri olduğundan doğadan aşırı toplandığı için tükenme tehlikesi altındadır. Sarı kantaronun Rusya, Sibirya ve Çin başta olmak üzere dünyanın değişik yerlerinde tarımı yapılıyor.

Sarı kantaron binbirdelik otu, kan otu, kılıç otu, mayasıl otu, yara otu, kuzu kıran olarak da bilinir.

Fotoğraflar: Dr. Bülent Gözcelioğlu

Kaynaklar

- Çirak, C., Kurt, D., "Önemli Tıbbi Bitkiler Olarak Hypericum Türleri", *Anadolu Journal of Aegean Agricultural Research Institute*, Sayı 24, Cilt 1, 2014.
- Hışıl, Y., Şahin, F., Omay, S. B., "Kantaronun (*Hypericum perforatum* L.) Bileşimi ve Tıbbi Önemi", *Uluslararası Hematoloji-Onkoloji Dergisi*, Sayı 4, Cilt 15, 2005.